

AZ IRGALMAS SZAMARITÁNUS KOCSMÁJÁBAN

ÍRTA:
KINCS ISTVÁN

Gyerekkori emlékeim virágoskertjében mindig édesen kísértett az irgalmas szamaritánus csodaszép alakja és akkor fölvettem magamban, hogy én is irgalmas szamaritánus leszek. Ha valahol az úton félig agyonvert emberre találok, azt fölteszem a szamaramra és elviszem a legközelebbi vendéglőbe, hogy ott bort töltsenek a sebeibe.

De mindjárt leküzdhetlen nehézségbe ütközött a szép elhatározásom. Szülőfalumban ugyanis csak az iskolában léteztek a tanító úr megállapítása szerint szamarak, amúgy pedig az életben aranyokért sem billegettette volna fülét szál csacsi is semerre és annak következtében minden gyönyörű álmom dugába dőlve, egyszerűen foszlánnyá vedlett.

Mikor azonban úgy tizenegy esztendő korom felé az eszem jobban nekiiperedett, mintha tisztább képe alakult volna ki bennem az irgalmas szamaritánusnak. Mert hogy az ő történetében nem annyira a szamar a lényeges, hanem az a szerető jósága, mellyel a kárvallott szegény embernek segítségére sietett. És annak alapján nem-sokára nekem is alkalmam nyílt megmutatnom, hogy az én szívem is csupa irgalmas szeretettel van tele.

A felsőeöri nemesek városában ugyanis egy szép júliusi napon olyan tűzvész ütött ki, melyhez foghatót eleven eöri, magamat is beleértve, még soha nem pipált, mert vagy százhusz épület esett a nagy veszedelemnek rövid három óra lefolyása alatt martalékul. Hogy pedig a rémítő vész színhelyére velem együtt a többi iskolásgyerek is kirukkolt, az természetesen magától értetődik. És láttam a férfiak rohanását, az asszonyok jajveszéklését; hallottam a bölcsőgyerekek sírását, az istállóba szorult marhák bőgését, majd lelkesen köszöntöttem a vidék sűrű falvaiból a fecskendők végtelen sorát, melyek tetején piros és feketesávós sisakkal bátor tűzoltók gubbasztottak.

Szerencsére a lángbaborult házak hosszában az út túlsó oldalán a Pinka folyó csobogott és azt talán ötven fecskendő sem tudta volna kiszopni naphosszat, pedig ahogy magam megolvastam őket, kerek harminchatig vittem föl. Annyi volt tehát az oltószerszám, hogy ember sem akadt elegendő a kiszolgálásukhoz, mert azok többnyire a házak tetején mászkáltak.

És ott lobbant bennem lángra a lelke mélyén régóta szundikáló parázs, hogy segítségére legyek embertársaimnak. Hamarosan kézre kaptam a kezem ügyébe került legelső üres vödöröt, hogy telemerítsem a folyóban és kézreadjam a köröskörül serénykedő tűzoltóknak. De buzgóságom csak rövid ideig tartott, mert gyenge karom hamarosan fölmondta a szolgálatot. Talán ötödiket sem fordultam, mikor egyszerre kiesett a veder elsenyvedt kezemből és én tanácstalanul állottam a lábam előtt üresen rámkarTogató szerszám előtt.

Szerencsére éppen akkor szólított meg egy elkeseredett atyafi, aki egyik kezénél fogva tehenet, a másikkal meg borjút huzigált velem szemközt kötélén:

— Kisöcsém, gyere az Isten szent szerelmére! Tartsd ezt a két állatot addig, míg a többit is kihozom!

Ez a kérelem rögtön lelket öntött belém és én kötélnek állottam, akarom mondani, kézre kaptam a kötelet mindjárt. Biztos voltam benne, hogy az irgalmas szamaritánus hasonlóképpen cselekedett volna. Hanem nagyon furcsán jártam vele. Alig két perc múlva szomorúan kellett megállapítanom, mi a különbség tehén és borjú között. A tehéntől mindeztideig folyvást nagyobb respektusom volt, mint a buta borjútól, mert félttem a szarvától, holott a borjúnak akárhányszor barackot is nyomtam a hátára, mikor egyik-másik hozzám próbált dörgölődni az uccán. Most azonban saját bőrömön tapasztaltam, mekkora tévedésben ringatóztam mindeztideig. A tehén, tetszik tudni, olyan szelíd megadással állott mellettem, mint, teszem, én az édesanyám szoknyája mellett, mikor a pogácsástepsit szokta kihúzni a sütőből. Hanem a borjú! Olyan áldatlan ugra-bugrálást cselekedett meg egy végbe, hogy talán a legtemperamentumosabb táncmester se csinálta volna utána száz pengőért. Földöntött volna szentül, ha a másik oldalon a tehén nem nyújtott volna biztos támaszt. Hanem így is hamarosan a végére jártam minden erőmnek, ha csomó pajtásom segítségemre nem siet az utolsó percben.

Tűznézni jöttek azok is. S alighogy megpillantottam őket, már messziről kiabáltam feléjük:

— Hamar, fiúk! Fogjátok le ezt a kerge állatot!

No és azok sem kérték magukat sokat, hanem abban a pillanatban nekiestek a ficáncoló táncmesternek. Öten voltak: egyiknek a tehén kötelét nyomtam a markába, a másik négy meg a borjút próbálta szelídebb ugrásokra kioktatni. De alig bírtak vele így is, mondhatom. Időközben pedig jómagam egerutat vettem, egyrészt mivel alig bírtam a karomat, másrészt meg én is kíváncsi voltam, miben sántikál a tűzvész voltaképpen?

Csakhogy annak volt eszébe sántikálni: inkább rohant uccáról uccára. Az égő zsarátnok repült a levegőben és sokszor hat házat is

kihagyott, hogy mindenki rémületére éppen a hetedikén rakhasson fészket. Az emberek pedig póznára kötött vizesronggyal védekeztek a háztetőkön ide-odacsúszkálva ellene. Talán azért is hiányzott a munkáskéz csomó fecskendő mellől, úgyhogy akárhány üzemen kívül maradt és a szelepekből csöpögő vízzel mintegy a maga árvaságát siratta.

Mikor véletlenül éppen hasonfajta masinát találtam kerülgetni, amelyik teljesen gazdátlanul egy leégett kis ház előtt rasta-golt, megint valami okos dolog jutott eszembe. Arra gondoltam, vajjon mi lenne, ha összegyűjteném a szertekóborló iskolásgyerekeket és azokkal együtt üzembhelyezném. Az lenne ám a nagy dicsőség ránknézve és másnap talán még az újságba is belekerülnénk: milyen fölséges szerepet vittek az oltás körül még a kisgyerekek is. Ezt a szép eszmét talán úgyis maga az Úristen adta nekem olyan hirtelen, mert az nagyon rávallott az irgalmas szamaritánus elgondolására. És abban a minutában már nyargalvást kerestem a pajtásaimat. Elsőben is a tehénőrzőkre számítottam. Okosabbat, nem tehettem volna, mert szegényeket a táncoló borjú már annyira agyoncsigázta, hogy éppen azon fáradoztak közös erővel, hogy azt a gyeheña jószágot tehenestül egy épen maradt kerítéscölöphöz kössék.

Mikor azután kirukkoltam a gyönyörű tervemmel, igazi lelkesedéssel csatlakoztak mellém s miközben sietve a helyszínére nyargaltunk, minden fiút lefogtunk útközben, hogy jöjjön: támogassa a nagyszerű vállalkozást. Azok pedig jöttek is. Mire az árva fecskendőhöz értünk, számunk már megütötte a harmincat. Igaz, darabig furcsán néztünk egymásra és szinte tanácstalanul állottunk, de mikor kiadtam a jelszót:

— Fiúk, vizet először!

Akkor minden elképzelhető sajtárt, vödört és fazekat fölhalásztak, hogy parancsomat minél előbb teljesíthessék. Rövidesen alaposan megitták az öreg szerszámot, jómagam meg időközben föl-másztam a tetejére s miközben a csillogó vízszórót kezembe fogtam, tájékozni próbáltam magamat, merre is kezdjem az oltást.

A ház előttem már leégett, a teteje leszakadt, de az üszkös gerendák még erősen füstölögték s a gazda az udvaron csüggedt fővel csáklázta a romokat, ha netán valami hasznavehetőt ki tudna onnan még kaparni.

Első gondolatom az volt, hogy ahol füst van, ott ég is, azért leszóltam a fiúknak:

— No, most rajta! Húzzátok!

S ahány hozzáfért a szivattyú hosszú karjához, mind rácsimpaszkodott és húzták, hogy guszpus volt nézni. A vén, kitanult tűzoltók sem csinálhatták volna különben.

Egyszer azután, mikor még rá sem gondoltam, a víz hatalmas sugárban szökött ki a kezemben levő tárcsából és igazán csak kevés híja volt, hogy ijedtemben le nem fordultam a fecskendő tetejéről. Itt volt szóval az ideje, miszerint én is munkába lépjek és megadjam neki az irányt, merre feccsenjen a víz; azért hát nekicéloztam a legelső füstölő gerendának. És fölségesen ment a dolog: a tűzfészek úgy szétporzott egyszerre, mint a legelső szélrohamra a polyva. Mivel azonban a tűzoltóság mégsem volt tanult mesterségem, forgatás közben a vízsugarat akaratom ellenére valahogy a házikó megmaradt ép ablakának találtam eresztetni és abban a pillanatban, ahány üvegtábla csak ott feketéllett kormos képpel előttem, az mind szétmállott keserves csörömpöléssel.

Arra persze rögtön figyelmessé lett a romok között turkáló búsmagyar a mi eredményes munkálkodásunkra és fölemelt vasvillával rontott felénk. Úgy ordított, ahogy a száján csak kifért:

— Alávaló gazemberek!

A fiúk ijedten akarták abbahagyni a szivattyúzást, de én kétségbeesésemben rájuk kiáltottam:

— Húzzátok, a kutyafejét! — Mert biztos voltam benne, ha a többi szaladásra fogja a dolgot, mire én le bírok mászni onnan a magasból, a vasvilla egyik ága szentül az én oldalamnak fut neki.

Hanem a mérges kommandóm használt: a gyerekek gondolat nélkül belefeküdtek a rángatásba és a vízsugár teljes erővel újra megindult. Magam pedig, mivel a szükség törvényt bont, ösztönszerűleg a veszedelmes ellenfélnek eresztettem neki. Annyit láttam mindössze, hogy a vasvilla kifordult a kezéből, mikor szemközt löttem, sőt nyomban utána az egész ember is fölhömpölyödött.

Akkor aztán rögtön kiadtam az ordrét, hogy:

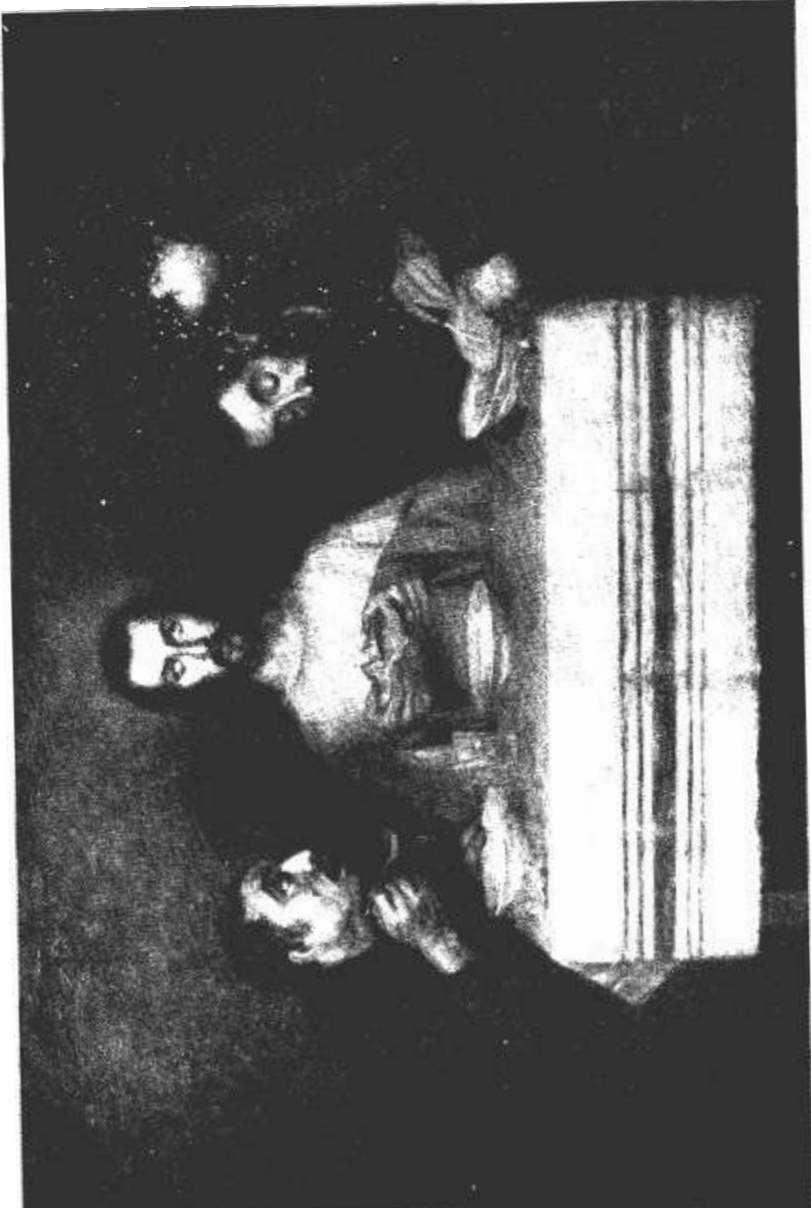
— Fussunk!

A fiúk természetesen mindjárt nekivetették a lábukat s mielőtt még az én veszedelmes ellenfelem föl tudott volna lépni, magam is lemásztam a magasból és uccu! merre tágasabb. Meg sem állottam addig, míg csak kilométer távolságot nem éreztem magam mögött a tűz színhelyétől.

Azt hittem, azzal rendbetettem a dolgot. Pedig dehogy! Másnap folytatása volt az iskolában: valaki beárult a mesternek, a gyerekek mind rámvallottak és én szegény fejemmel hiába próbáltam azzal védekezni, hogy az irgalmas szamaritánust akartam utánozni, a tanító ráfordult:

— Megállj csak, fráter, adok én neked irgalmas szamaritánust mindjárt!

És megvallom, hogy irgalmatlanul elvert. Akkor még nem hozták meg azt a törvényt, tetszik tudni, amelyik az iskolásgyerekek

KENSTOCK KÁROLY: KRISZTUS ÉS AZ EMMÁSI LEJÁK

FEJER SÁNDOR: AZ IRGALMAS SZAMARITÁNUS

boldogabbik felét a bot ellen beasszekurálta volna. És az emberek nagy hálátlansága tisztára elvette a kedvemet attól, hogy az irgalmas szamaritánus munkakörével továbbra is kísérletezzek. A gyerek akármibe kezd is, a nagyok lekicsinylik, akárcsak a tinó a malacot és még nagy szerencseszámba megy, ha épen viszi el az irháját, mikor valami véletlenül másképp sül el, mint ahogy akarta. Bezzeg a felnőttek halomszámra vihetik végbe a legnagyobb butaságokat, az ellen senkinek sincs kifogása. Azért csöndben az az elhatározás érlelődött meg bennem, hogy megvárom, mire megnő a bajuszom, akkor majd fütyülök a sok kritikusra és csak azért is irgalmas szamaritánus leszek. Ha úgy fordul, arra talán szamarat is tudok valahonnan szerezni. Kocsma miatt nem fájtsz csipetet a fejem, mert a mi városunkban vagy negyven helyen mérték bort.

És az az idő csakugyan bekövetkezett körülbelül húsz esztendő múlva.

Jól emlékszem, egyszer újság került a kezembe, amelyikben nem kisebb ember, mint Wolafka Nándor, a debreceni kisprepost lelkes hangon invitálta a búzatermő röghöz kötött szittyákat, hogy:

„Föl magyarok, Palesztinába! Keressük meg az Úr Jézus lábnyomait!”

És mindjárt sorra is szedte a bibliai szép helyeket, ahol azokat meg lehet keresni, mint teszem Debrecenből kiindulva kincses Erdélyen keresztül a román Konstanzába. Ott már tenger simogatja a partokat. Gálya lesz rajta, amely azután vizén fogja vinni furtonfurt a boldog zarándokok százait egyenesen a Dardanellákon keresztül a Libanon cédrusainak árnyékában meghúzódó régi filiszteus kikötőig, Haifáig. Onnan a Karmel hegye csak egy ugrás, Názáret a Tábor hegyével a második ugrás és egymásután sorakoznak a Jordán völgyében lefelé a híres Galilei tenger, amelyikbe az apostolok majdnem belefulladtak a nagy vihar alkalmával, mikor is az Úr egy szavával csendet parancsolván, megmentette őket. Kafarnaum is ott van. Messzebb délre Jerikó következik, melytől a Holttenger megint csak egy ugrás. Jerikótól pedig egyenesen Jeruzsálemig visz az út a Gecsemáné kerten keresztül. Azonközben sivatagot is látni, melynek közepén áll az irgalmas szamaritánus csárdája.

Tovább nem olvastam a fölhívást, mert a csárda beledobbant a szívembe. Valami azt sügta nekem:

— Azt a csárdát meg kellene nézmem.

Gyerekkori szép emlékeim úgy kibuktak egyszerre a lelkem egén, ahogy a telehold szokta kidugni mosolygó, fényes képét az éjszakai felhők sötét nagykendőjéből.

— Istenem, milyen kedves dolog volna liter bort meginni abban a világszerte nekihíresült fogadóban! Bizony no, nem adnám

sokért. Igaz, hogy az a sok akkurátus pontossággal kiszámítva egyezer-háromszáz kemény koronába került volna, de hát fiakkerszekéren talán még annyiból sem futotta volna, eltekintve attól, hogy a fiakerlő nem igen vádolja a vizet; kiváltképpen, ha nagyon mély talál lenni. Így hát kénytelenségből elszántam magamat rá, hogy valahogy csak kiszorítom azt a nagy summát, ha mindjárt a télibundámat is zálogba kellene tenni érte. Tavaszról csicseregtek a madarak és március végét fújták a szelek. Olyan tájban a bundának úgy sincs valami sok becsülete.

Vagy két álló hétig folyvást arról álmodoztam, hogy a Galilei tengeren halászok, vagy a Jordán folyón hajókázok. Hanem ezekbe a szép álmokba nemsokára beleszólt a földrajztudományom is. Mert minek szekerezzek vasúton nyolcszáz kilométernél is többet Konstanzáig, mikor egyszer Vas megyéhez sokkal közelebb találok tengert. A mi derék árpádházi királyaink szereztek akkora darabot belőle, hogy a velencések meg a németek sokszáz esztendeig voltak kénytelenek velünk megverekedni érte, míg csak el nem harácsolták tőlünk és nekünk éppen a farkvége maradt mindössze Fiume mellett. Hanem azért van az is olyan mély, mint az angoloké Dower mellett.

És itt gondoltam valami merészet és nagyot. Hogyha a debreceni zarándokok az oláh kikötőből indulnak, én az ellenkező oldalról vágok neki a messze útnak egymagamba valami velencei gályán, mert ezek már másfélezer esztendő óta járnak emerre a tengert és bizonyosan sokkal jobban ismerik az utat, mint az oláhok, akik csak a legújabb időben kóstoltak bele a hajókázás nemes mester-ségébe.

S mit mondjam tovább? Úgy is lett. Az Adriáról indultam, csak azt kötöttem ki a hajóstársaságnak, hogy Palesztinában akkor tegyenek ki a partra, mikor a debreceniek hozzávetőleg ugyancsak odaérnek. Mindent beígértek és a fizetséget is vagy hétszáz koronával olcsóbban számították. Erre természetesen akárcsak hájjal kengették volna a szívem táját és boldog örömmel indultam neki, mint az árva fecske az Urano hajóval. Egyiptomnak tartottunk egyenesen. Regényesebb utazást el sem lehet képzelni, mert az Urano sok minden szórakozással kedveskedett: Brindisi körül zátonyra futott a szerencsétlen és három napig lógtunk rajta. Nem céлом most útleírást adni, különben el kellene mondanom a mentés részleteit. Itt csak annyit, hogy negyednapra a segítségünkre összefutott egyéb hajók leráncigáltak a homokpartról. Tovább mehettünk, de mivel Port-Saidban pestis volt, nem eresztettek be Jaffába, hanem Beirutba vittek vesztegárba. Mire nagynehezen onnan is kiszabadultunk, végre megint visszamehettünk a jaffai partra és a hullámzó

tenger támogatása mellett csónakon surrantunk be a szikláktól övezett belső öbölbe, utána pedig nyomban Ázsia földjére léptem.

Itt meg kell állapítanom, ha nem is tanultam volna a katekizmusban, hogy van isteni Gondviselés, a magam esetében erős bizonyítékot találtam rá, mert ha a zátonyon való háromnapos lógással, a vesztegzárral és a hiábavaló beiruti ide-oda való hajókázással vesztettem is valami hét napot, az Úristen volt olyan kegyes, hogy ugyanannyi késést a Wolafka-féle expedícióba is belekombinált, különben valószínűleg hűlt helyét találtam volna az én magyarjaimnak Jeruzsálemben. De hát van isteni Gondviselés, ha egyszer mondom. A debreceniek éppen csak a második ebédjüket ették este hat órakor, mikor én az osztrák-magyar zarándokházba bekopogtattam.

S mivel a bajt mindig az emberek csinálják, nekem is majdnem kijutott belőle, mert a zarándokház vezetője, valami Hassinger nevű tiroli pap nem akart beengedni. Vagy nem állottam egészen a képéhez, vagy a sok strapa után csakugyan afféle vagabundusformám lehetett, hogy nem igen bízott bennem, elég az hozzá, azzal fogadott, mikor a fogadószobában leültem:

— Sajnálom, nincsen hely.

Arra vakarni kezdtem a fülem hátsó frontját s mivel eszembe jutott, hogy valamikor Betlehemben is ezzel a kedves kijelentéssel fogadták a szent jegyespárt, azért belenyugodtam a dologba és ott folytattam:

— Hát akkor legyen szíves, igazgató úr és szerezzen nekem bárhol is lakást, mert én vadidegen vagyok Jeruzsálemben.

Arra a szőkeszakállas direktor kissé ráncbaszedte a homlokát és csöndesen ümmögni kezdett.

— Nos? — tudakoltam tőle — számíthatok jóságos támogatására?

— Hogy gondolja azt? — próbált az igazgató még mindig kényelmesebb állásponton kitartani.

— Tudom is én! — fakadtam most már némi bosszankodással ki — tessék vagy telefonon vagy szolga útján akármi szállodában nekem födelet biztosítani, mert én magyar vagyok és tudtommal ezt a házat magyar és osztrák pénzen tartják fön: ennyit tehát elvárhatok magától, mint államom képviselőjétől. Különben is a csomagokkal addig itt maradok, míg csak további intézkedéseit tudtomra nem adja, igazgató úr.

Újabb ümmögés következett, arra azonban az én türelmem is szakadni kezdett, mert igazán bántott, hogy az irgalmas samaritánus hazájában ennyire elfajzott a keresztény irgalom. Más nótára gyűjtöttem:

— Semmi kifogásom a maga megható vendégszeretete ellen, igazgató úr — keltem föl előtte. — Én távozom innen, csak arra kérem, állítsa ki nekem a bizonylatot, hogy a mai napon a zarándokházban hajlékot kértem és maga elutasított.

— Minek az? — ütötte föl gyanakvó tekintetét rám az emberem.

— Aktára volna szükségem, hogy a maga fölöttes hatóságánál, az osztrák-magyar delegáció legközelebbi ülésén interpelláció tárgyává tétethessem igazgató úrnak velem szemben tanúsított lojális viselkedését.

A derék tiroliba szorulhatott valami a bürokratából, mert ezt a hangot rögtön megértette és mindjárt alább adta a nagy úrhatnomságot:

— Nono, — kezdett szelíden fuvolázni — hiszen találunk még talán itt a házban is szobát magának, mert csakugyan sokan vannak és éppen magyarok.

Ez volt az első értesülésem a Wolafka-karavánról. El lehet képzelni, milyen örömmel kiáltottam föl:

— Én meg éppen azokat keresem.

— Bocsásson meg! — kezdett most már védekezni az igazgató. — Nekem meg az tűnt fel különösnek, hogy magyar léteire miért nem jött inkább magával a zarándoklattal?

— Mert az Adria felől sokkal jutányosabban tudtam azt megcsinálni. De hol vannak?

— Ebédelnek. Tessék talán mindjárt közibök jönni! — ajánlotta most már csöpögő szívességgel a házigazda.

Hát persze, hogy mentem. Mikor az ajtón befordultunk, az igazgató németül így mutatott be:

— Auch ein Ungar.

Arra negyvenkét kíváncsi szem meredt rám egyszerre, mert kettőt számítva minden emberre, a negyvenkettőt felével elosztva, nettó huszonegyen voltak összesen, akik Wolafka lelkes felszólítására gyakorlatilag is indulatba jöttek. Megmondtam a nevemet és arra valaki azt vetette oda nekem:

— Maga írja talán azokat a jókedvű novellákat a lapokban? Meg kellett vallanom, hogy én. Arra azután vagy tízen is nyújtották mindjárt felém a kezüket és én alig győztem parolázni velük.

— Ide gyere, öcsém! — húzott le mindjárt maga mellé egy jóképű, köpcös pap, aki a rövid pipáját ki nem engedte a szájából. — Mondd csak, tudsz-e tarokkozni?

— Nálunk az a teológián már külön tantárgy volt — feleltem nevetve.

— Akkor szervusz, drága öcsém, — borult abban a pillanatban nyakamba a szomszédom, aki nem volt más, mint a beregszászi pap:

Szalay. — Téged úgyis maga a jóságos Úristen küldött közibénk, mert rongyosabb bandával még nem utaztam, mint amilyen a mienk. Képzeld el, hárman tudnak csak tarokkozni közülök mindössze, hogy az Isten akárhova tegye őket. Azért téged küldött hozzánk irgalmas szamaritánusnak, hogy megkönyörülj a nagy nyomorúságunkon, mint negyedik. Küldjetez hamar egy csomag tarokkért a boltba, mert itt sok a zsidó: valamelyiknek csak lesz.

— Sohse fáradjon vele, bátyámuram — mosolyogtam én —, van nálam tarokk is, meg magyar is. Sokat utazom és gyakran vettem hasznát.

— Ember! — kezdett el velem táncolni az öreg. — Te vagy a legkiválóbb teremtese az Úristennek: a te koponyádat meg kellene aranyozni. Gyerekek, fekete után tarokk lesz kivilágos-kivirradtig!

A szökeszakállas igazgató szemében furcsán foszforeszkált a kíváncsiság az egész komikus jelenet hatása alatt s a végén föltette a kérdést vendégeinek, mert hiszen a magyar beszédből árva szót sem értett:

— Was ist? Was hat er?

És a becsületes zarándokok, mivel nem merték megmondani, hogy a piroskollárés Szalayt a tető alá került tarokk-kompania hozta akkora extázisba, inkább azt magyarázták neki, milyen kiváló atyafi vagyok én és mennyire örülnek az én megérkezésemnek valamennyien. Attól meg az én tekintélyem torony magasra nőtt a német előtt. Odajött hozzám és ismételten is bocsánatot kért tőlem, amiért annyi megokolatlan bizalmatlansággal fogadott. De hát sok itt a visszaélés: sokan használják ki Jeruzsálemben az emberbaráti szeretetet és így tovább.

Megnyugtattam, hogy nem lesz interpelláció a delegációnál és attól fogva valósággal a tenyerén hordott az óvatos ember.

Mondanom sem kell, hogy azon az éjszakán alig aludtunk valamit, mert ki kellett valahogy elégíteni a háromheti utazásban fölgyülemlett tarokkéhséget. Reggelfelé járt az idő, mikor lepihentünk, pedig hat órára már előjártak a kocsik, mert a program volt:

„Föl, Jerikóba!”

És mi valahogyan fölcihelődünk. Lerobogtunk a via Dolorosán a Szent István kapun át a Jozafát völgyébe. A Gecsemáné kert tövében jobbra fordultunk s a Gyehenna mély szakadékának felső, balperemén a Botrányok hegyének kanyarodott az út. Az Apostolok kútját elhagyva, Betánián keresztül a pusztába szakadtunk és ott szekereztünk vagy négy óra hosszat irgalmatlan napsütésben. Annyi sziklát és követ, amennyit magam körül láttam, csak az Isten haragja dobálhatott le keserűségében az égről, mert a föld azt mind meg nem szülhette. A foglalata meg majd minden tíz lépésre más és

más volt valamennyinek. Itt barna homokbuckák alól nevetett felénk, amott domb hátára szerződött, mint a teve púpja s még tovább kísérteti szakadékok fölött csüngött fehér mészsiklák képében, mintha csak állandóan rémíteni akarná a szegény vándort:

— Vigyázz, mert a nyakadba szakadok rögtön!

Szomorú pátria, mondhatom. Hiszen itt fű meg nem nő. Madár erre talán sose jár. Még kányát sem láttam, bármerre forgattam a nyakamat: pedig az a puszta sírásója: holló takarítja el a szegény tevét és szamarat, amelyik itt az utolsót rúgja nyomasztó terhe alatt.

Kietlen a táj, borzongató a sivárság. Siket csönd állja körül a meghalt élet szomorú ravatalát és a halott mozdulatlansága mintha csak elmúlt, hosszú évszázadokba nyújtózkodnék vissza múmiává aszott tagjaival.

Csak a kocsink robaja szól bele a nagy némaságba.

A lovak persze arabul értenek, azért a kocsis minduntalan „Jellá”-val biztatja őket és néhány ostorcsapást tesz hozzá garnirungnak. Arra azután úgy szedik a lábukat, hogy gurul a kő, tótágast áll a jármű: illeg-billeg hol jobbra, hol balra. Csak kicsit kellene magasabbra emelnie egyik oldalát, akkor a másik pillanatban úgy utaznánk lefelé az út jobboldalán levő szakadékba, mint a pinty. A karfákat valószínűleg még kétezer évvel ezelőtt fűthette el itt valami római katona.

— Jaj, fiam! — szólalt meg mellettem Szalay Sándor, a beregszászi pap — a lelkem kezd már lötyögni ebbe a folytonos kalimpálásba, hogy a lúdvérc essék a rongyos szekerebe! Meglátni rajt mindjárt, hogy nem magyar kovács ragasztotta össze a két végét. Aztán ez az istentelen vidék! Gondolod, öcsém, hogy az Úr Jézus csakugyan erre járt valamikor?

— Hát persze — hagytam én rá erős meggyőződéssel.

— No, én Tamás vagyok benne — tekerte fejét az öreg—, hiszen itt egyéb dolga sem lehetett, minthogy folyvást a kenyeret szaporítsa, ha a tanítványait jól akarta lakatni. Nézd csak, öcskös! Mennyi kopaszság mindenfelé! Itt se volna kedvem borbélynak állani. Ilyen göthös országban? Rini tudnék keservemben.

S ahogy ránézek, hát gurul is már a könny szeméből.

— Baja van talán, bátyámuram? — tudakoltam tőle részvétellel.

— Bajom-e? Kitör belőlem a keserűség. Szegény Jézus!

— Mi van vele?

— Siratom, amiért éppen ezt az istenverte pátriát választotta ki magának földi lakásul. S még a komisz zsidók is hozzá! Agyongyötrik és keresztrefeszítik az akasztófáralalók. Nem jöhetett volna

inkább Magyarországra? Mi legalább megböcsültük és a tenyerünkön hordoztuk volna. Nem igaz talán?

Bennem szorult minden felelet, mert az én lelkemet is édesen keserű szomorúság fogta el, ahogy elnéztem, mint peregnek tovább a jóságos ember igaz, őszinte könnyei. Abban azonban mindenesetre igazat kellett neki adnom, hogy ez a képtelen tájék nem magyar ember szemének való. Megjárta különben a zsidó is, aki valamikor ezen az úton törekedett Jeruzsálem felé. Az Úr maga mondta el a megható históriáját, hogy rablók kezébe esett s ha az irgalmas szamaritánus meg nem könyörül rajta, akkor ugyan alighanem lőttek volna neki.

Mert a vidék olyan is volt, hogy rablók fészkeljenek benne. Baloldalt a hegyek mindjobban nekikapaszkodtak a felhőknek, ha ugyan színét is láttuk volna akár akkorának, mint a tenyerem, aztán egyszerre olyan mélységes szakadékba futottak le a sziklák, hogy azt sem láttuk, mi van a fenekén. A kocsisunk mondta, hogy ez a Gyilkos völgy. Lenn a Karit patak folyik. Amellett húzta meg magát hosszú időn keresztül Illés próféta valamikor régesrégen, mikor Ácháb, Izrael királya megmérgekedett rá azért, amiért ki merte neki hirdetni a három esztendeig tartó nagy szárazságot. Most rablók tanyáznak a völgyben.

— No, akkor Jelláh! — bökte mindjárt oldalba a kocsist az én Szalay barátom és felém fordulva azt magyarázta. — Tudod, öcsém, jó lesz nekünk ezen az útrészen minél hamarabb átvergődünk, mert én, az igazat megvallva, nem igen bízom ebben a klímában.

Arra kis pipáját is kivette a szájából és darabig elhallgatott.

— Odanézz! — hördült föl egyszer csak hirtelen baloldalt mutatva. — Látod azt a veszekedett nagy hegyet? Olyan ripacsos a képe, mint akit háromszor végigszántott a feketehimlő. És ni! Gyalogösvények kanyarognak rajt' a magasba. De ki lesz bolond oda föl-mászni, mikor egyszer kökénybokor sem terem arrafelé? Pedig teremtuccse, kódorog valaki a tetejében. Azt a penicilusát is! Látod? Én embernek nézem. Te, ha lefordul onnan, hát én utána nem mászom ebbe az istentelen szakadékba ... Hogy is hívják? Mit mondott a kocsis? Ja, igen, emlékszem már: Gyilkos völgy. Ügy tátja a száját, mint az éhes sárkány. No, ronda vidék, mondhatom. Szép helyre cipeltek minket, csak aztán jószerivel ki is kászolódjunk belőle. Mert mit gondolsz, öcsém, teremnek errefelé manapság is olyanfajta irgalmas szamaritánusok, akik csupa böcsületből minket is fölszednék, ha netán azok a gyilkosvölgyi haramiák kettőnket is agyonvernének?

Mosolyognom kellett, de az öreg egész komolyan folytatta:

— Te, szólj oda a lovaknak! Kiáltsd a fülükbe, hogy „Jelláh”, mert ezek, tudtommal, csak arabusul értenek.

— Jelláh! — böffentette ki a kocsis és megforgatta ostorát jókedvében, mert ő a pap beregszászi egész beszédéből csak ezt az egy szót tudta kihámozni; hanem abból is szépen kikaparta, mit akar az ő pasasa. A lovak pedig belefeküdtek a hámba és rúgták a sok követ, hogy mifelénk talán a billiárdasztalon sem nyargalnak a golyók különb igyekezettel, mint ahogy azok gurultak. Mi meg csak arra voltunk ügyelettél, hogy biztos helyre dugiszáljuk azonközben a nyelvünket, nehogy véletlen a két fogsorunk közé tévedjen, mert különben aligha le nem futott volna darab belőle a torkunkon.

Így szekereztünk még sokáig, mikor egyszer csak örömmel kiáltottam föl:

— Házat látok az út mellett!

— Kérdezd meg, öcsém a kocsistól, — ajánlotta nekem Szalay — vájjon nem laknak-e rablók abban is?

De a kocsis akkor már hátraszólt: ostorával a ház felé mutatva:

— Ott van a Khán Hadrur!

— Miféle Hadúr? — tudakolta a beregszászi pap.

— Az irgalmas szamaritánus kocsmája — feleltem én, mert az útleírásokból ez a név megragadta a figyelmemet.

— Mi a szös? — csodálkozott az én szomszédom. — Hát az még most is megvan? Kíváncsi volnék igazán rá, mikor adták ki ennek az italméresi engedélyt? És kapni ott valamit?

— Kapni-e? — nevettem én. — Ott esszük meg az ebédet: a legkitünőbb csárda az egész vidéken.

— Persze — volt a válasz — ha ló nincs, számár is jó.

Az igazat megvallva, nekem sem volt valami nagy bizalmam hozzá, pedig kellemesen csalódtam: bármi igénytelen formája volt is az épületnek, valóságos csodaszámba ment, mi mindent tudott nyújtani itt a természetlen puszta közepén.

Hamar odaértünk és bejártunk a nyitott kapun az udvarra. A kocsis rögtön a lovakat vette gondozás alá, mert szegény párák ugyancsak rászolgáltak valamelyes kapatásra. Mi meg az anyaföldön nyújtózkodni próbáltunk elsöben, hogy újra nekiindítsuk elsenyvedt tagjainkban az alvó életet.

— Jaj nekem! — zsörtölődött az én Szalay barátom — három csigolyámat alighanem kirázta derekamból a jerikói országút! Hanem azért gyerünk be, talán akad ebben a khánban olyan díván is, amelyiken puhább ülés esik.

Beljebb kerültünk s ha kanapé nem is volt a tágas ivóban, kényelmesen elhelyezkedtünk benne s az európai nívót egy hangos grammofón képviselte, melyet két világos burnuszba takart arab

nyaggatott. A gyér szakállukról meg lehetett ismerni a nemzetiségüket. Tőlünk oldalt magas, szikár szemita ült, kinek másfél arasznyi, tömött szakállá csak úgy égett a feketeségtől. Éppen hagymát csomagolt ki a tarsolyából, hogy hozzáfogjon az ebédjéhez.

A kocsmáros alacsony, kerekkepű görög volt. Forgolódott körülöttünk, mint a csík, a szája meg járt, hogy beillett volna nagy-pénteki kereplőnek is. Öt-hat nyelven próbált belénk akaszkodni és még vagy ugyanannyi nyelvből szedegetett elő egyes szavakat. Kínált bort, sört, kávé, limonádét, teát és mit tudom én, még mi-féle szörpöket, melyeknek kivétel nélkül az az egy jó tulajdonságuk volt, hogy langyosan szolgálták föl valamennyit: a jerikói pusztá közepén persze nem gyártanak jeget.

Az ebéd is hamarosan az asztalra került: sült gödölye salátával. És mondhatom, ízletesen készült. Tisztességesen hozzáláttunk és leöntöttük egy palack damaszkuszi erős borral, melyre a beregszászi pap csak annyit jegyzett meg:

— Nálunk sem terem külön odahaza.

Fekete után rágyújtottunk és a csárdás tiszteletteljes hajlongások közepette bevonszolt minket a szomszéd szobába. Ahogy beléptem, bámulat fogott el: valóságos áruház fogadott. Volt ott bicska, handzsár, szőnyeg, beretva, puska, patron, kalap, haik, burnusz, vászon, nyereg, lakat, vasszeg, gyűrű ezüst és aranyból, asszonymak való selyem, gyűszű, topánka, cérna meg a jó Isten tudja, miegymás még azonfölül. A görög pedig olyan raffinált ügyességgel tudta kínálni portékáját, hogy három zsidónak is becsületére vált volna.

Jómagam éppen a képeslevelezőlapok közül válogattam, mikor künn az ivóban hirtelen hangos nesz támadt, mintha verekedés készült volna. A görög abban a pillanatban kirozott és én Szalayval utána.

Hát csakugyan: a két arab támadt neki a feketeszakállasnak. Fölemelt ököllel hadonásztak a zsidó orra előtt s mérgükben csak úgy köpték a sok torokhangot, melyekben az arab nyelv annyira bővelkedik.

A csárdás rögtön közbevetette magát, de miután az arabokkal pár szót váltott, ő maga is nekiesett a feketeszakállasnak és mérges prédikációt tartott neki.

Mi természetesen szót sem értettünk az egész jelenetből, hacsak a gesztusok után ítélve azt nem szűrtük le belőle, hogy itt ajtót mutatnak valakinek.

A feketeszakállas ugyanazt érthette a szavakból is, mert fásult szomorúsággal kezdte átkötni a batyuját s miközben bánatos tekintete pillanatra felém villant, bizonytalan léptekkel kereste az ajtót.

Abban a pillanatban különös érzés költözött szívembe: az volt a benyomásom, hogy ezzel az emberrel igazságtalanság történt.

Fájó, panaszos tekintetéből legalább azt olvastam ki. És eszembe jutott egyúttal, hogy az irgalmas szamaritánus csárdájában vagyunk, hol ahelyett, hogy födelet adnának a fáradt utasnak, inkább most tesznek egyet ki az országútra. Ez a gondolat pedig, mint az éles ekevas szántott bele a szívembe csoroszlyástul.

Fölkeltem és utánamentem az idegennek. Éppen a kapu felé tartott. Hogy elértem, megfogtam a poros hosszú kaftánját.

Kérdőleg emelte rám sötét szemét. S mivel beszédemet úgy sem értette volna meg, kocsinkra mutattam és jelekkel adtam tudtára, hogy azon van még vendégutas számára hely, miért is följánlom azt neki, mert Jerikó még nagyon messze van, addig legalább új erőt gyűjthet magának a további útra.

És láttam, hogy megért engem. Szemébe meleg tekintet gyűlt, majd szelíden mosolyogni kezdett, kéznél fogott s vagy négy-öt lépésnyire tőlünk a csárda és a kökerítés között ásító rejtett nyílásra utalt, ahol félrekötve kis szamár rágicsált valami delikatesszen. Mikor minket észrevett, megmozgatta két hosszú fülét és barátságos nézéssel fordította felénk okos felsőemeletét. A feketeszakállas melléje lépett; szeretettel simogatta végig, majd úgy nézett rám meleg tekintetével, mintha csak azt akarta volna mondani, illetve tudtomra adni:

— Itt az én lovam, idenézz!

Rögtön utána keresztbe tette mellén két kezét és kétszer-háromszor meghajtotta magát előttem. Arabus beszéd volt az, melyet már én is értettem, mert annyit jelent magyarul:

— Allah növezzze meg a szakálladat!

Szép volt, kedves volt ez a jelenet, nem tagadom; de kicsit mégis csak le voltam forrázva: bántott, hogy valahányszor az életben föl akartam csapni irgalmas szamaritánusnak, mindannyiszor kudarcot kellett vallanom vele. Hát nem nekem való ez a mesterség? Ha megtudja a beregszászi öreg barátom, vájjon nem nevet-e ki majd érte?

Mivel pedig a dolgomat elvégeztem s a másik szamaras barátommal úgysem beszélgethettem az én vékony arabus tudományommal, meghajtottam magamat előtte, hogy utána odébb állok; de ő felém nyújtotta kezét és boszorkányos gyorsasággal föloldotta batyuját, abból egy lapos pogácsaforma kenyeret vett elő, azt a közepén kettétörte és az egyik darabot nekem nyújtotta.

Valóságos reflexmozdulattal vettem kézbe s mikor láttam, hogy ő a maga darabjába beleharap, én is utánacsináltam. Abban a pillanatban szemünk találkozott: csillogott az övé, csillogott az enyém is. Azonközben hallgattunk némán; de én úgy éreztem, mintha két lélek egymásbafonódva hangos örömmel kiáltotta volna bele a világba, hogy:

— Testvérek vagyunk.